



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

За редакцією

*доктора економічних наук, професора М. І. Макаренка,
доктора економічних наук, доцента І. І. Д'яконової*

Рекомендовано

*Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
для студентів вищих навчальних закладів*

«Видавництво
«Центр учбової літератури»

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ.....	9
1.1. Предмет вивчення науки про міжнародні фінанси	9
1.2. Система міжнародних фінансів та її функції.....	10
1.3. Суб'єкти міжнародних фінансів.....	12
1.4. Міжнародні фінанси у сучасному світовому господарстві	13
1.5. Міжнародна фінансова політика	21
Контрольні питання	24
Список літератури до розділу.....	25
РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО СЕРЕДОВИЩА. СВІТОВІ ФІНАНСОВІ КРИЗИ	26
2.1. Сутність, виміри та форми прояву фінансової глобалізації	26
2.2. Наслідки фінансової глобалізації	37
2.3. Світові фінансові кризи	42
Контрольні питання	49
Список літератури до розділу.....	50
РОЗДІЛ 3. ЗАБОРГОВАНІСТЬ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ.....	51
3.1. Сутність, структура, наслідки існування зовнішнього боргу та основні показники вимірювання зовнішнього боргу	51
3.2. Міжнародні валютно-кредитні і фінансові організації у сфері управління зовнішнім боргом.....	60
3.3. Реструктуризація зовнішнього боргу в системі методів управління зовнішнім боргом.....	79
Контрольні питання	83
Список літератури до розділу.....	84
РОЗДІЛ 4. СВІТОВА ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ЕТАПИ ЇЇ ЕВОЛЮЦІЇ.....	85
4.1. Елементи валютно-фінансової системи.....	85
4.2. Етапи формування світової валютної системи	112
4.3. Європейська валютна система.....	125
Контрольні питання	136
Список літератури до розділу.....	137
РОЗДІЛ 5. ФІНАНСОВА І МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВАЛЮТНОГО СОЮЗУ	138
5.1. Валютно-фінансова конвергенція як передумова створення Європейського валютного союзу	138
5.2. Монетарні і фінансові аспекти інтеграції в межах Європейського валютного союзу	148
5.3. Роль євро у міжнародній валютно-фінансовій системі.....	160
Контрольні питання	167
Список літератури до розділу.....	168

РОЗДІЛ 6. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ.....	169
6.1. Економічні основи міжнародних розрахунків та їх організаційні засади.....	169
6.2. Порівняльна характеристика основних форм міжнародних розрахунків.....	174
6.3. Недокументарні форми міжнародних розрахунків.....	175
6.3.1. Авансова форма розрахунків.....	175
6.3.2. Розрахунки за відкритим рахунком.....	180
6.4. Документарні форми міжнародних розрахунків.....	182
6.4.1. Інкасо.....	182
6.4.2. Документарний акредитив.....	187
Контрольні питання.....	196
Список літератури до розділу.....	196
РОЗДІЛ 7. ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС КРАЇН СВІТУ.....	197
7.1. Платіжний баланс як інструмент міжнародно-фінансового аналізу.....	197
7.2. Методика складання платіжного балансу та класифікація його статей.....	201
7.2.1. Методичні підходи МВФ до формування платіжного балансу.....	201
7.2.2. Організаційні основи складання платіжного балансу України.....	204
7.3. Сучасні тенденції врівноваження платіжних балансів країн світу.....	210
7.3.1. Аналіз основних показників платіжних балансів провідних країн світу.....	210
Контрольні питання.....	216
Список літератури до розділу.....	217
РОЗДІЛ 8. СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК ТА ЙОГО СТРУКТУРА.....	218
8.1. Фінансові ресурси світового господарства та механізм їх перерозподілу.....	218
8.2. Міжнародні фінансові активи та їх властивості.....	219
8.3. Міжнародні валютно-фінансові потоки.....	221
8.4. Світовий фінансовий ринок. Сутність і структура.....	223
8.5. Моделі фінансового ринку.....	231
8.6. Особливості державного регулювання фінансового ринку.....	234
8.7. Офшорні банківські центри.....	238
8.8. Міжнародні фінансові центри.....	239
Контрольні питання.....	247
Список літератури до розділу.....	248
РОЗДІЛ 9. ВАЛЮТНІ РИНКИ ТА ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ.....	249
9.1. Поняття, функції та структура валютного ринку.....	249
9.2. Суб'єкти та види валютних ринків.....	255
9.3. Організаційні засади функціонування ринку "форекс".....	261
9.4. Валютні операції як інструменти валютного ринку.....	267
Контрольні питання.....	271
Список літератури до розділу.....	271

РОЗДІЛ 10. МІЖНАРОДНИЙ ФОНДОВИЙ РИНОК	273
10.1. Сутність, значення та сучасні тенденції розвитку міжнародного фондового ринку	273
10.2. Регулювання міжнародного ринку цінних паперів	282
10.3. Особливості функціонування міжнародного ринку титулів власності	288
10.4. Міжнародний ринок боргових зобов'язань	300
10.5. Фондові біржі на світовому фондовому ринку	312
Контрольні питання	316
Список літератури до розділу	317
РОЗДІЛ 11. МІЖНАРОДНИЙ РИНОК БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ	319
11.1. Міжнародний кредит як економічна категорія	319
11.2. Форми міжнародного кредиту	320
11.3. Основи організації міжнародного кредитування	322
11.4. Міжнародний лізинг	325
11.5. Міжнародний факторинг	335
11.6. Міжнародний форфейтинг	339
11.7. Сек'юритизація міжнародних кредитів	342
Контрольні питання	344
Список літератури до розділу	344
РОЗДІЛ 12. МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ	346
12.1. Значення і роль золота у міжнародній валютній системі	346
12.2. Сутність, класифікація та особливості функціонування ринку золота	351
12.3. Характеристика операцій із золотом та особливості проведення "золотих" аукціонів	357
12.4. Ринок банківських металів в Україні	362
Контрольні питання	370
Список літератури до розділу	371
РОЗДІЛ 13. Міжнародний ринок похідних цінних паперів (деривативів)	372
13.1. Поняття, еволюція розвитку, функції та учасники міжнародного ринку деривативів	372
13.2. Характеристика похідних фінансових інструментів	377
13.2.1. Форвардні операції	377
13.2.2. Операції "своп"	381
13.2.3. Ф'ючерсні контракти	386
13.2.4. Опціони	392
Контрольні питання	397
Список літератури до розділу	397
РОЗДІЛ 14. ФІНАНСИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ	398
14.1. ТНК: класифікація й види	398
14.2. Фінанси і фінансова політика ТНК	399
14.3. Джерела фінансування ТНК	401

14.4. Внутрішні фінансові ресурси транснаціональних корпорацій	402
14.5. Зовнішні джерела фінансування транснаціональних корпорацій	407
Контрольні питання	416
Список літератури до розділу	416
РОЗДІЛ 15. МІЖНАРОДНА БАНКІВСЬКА СПРАВА.....	418
15.1. Розвиток міжнародної банківської діяльності.....	418
15.2. Сучасні тенденції в міжнародній банківській справі	419
15.3. Банківська система України на тлі міжнародних тенденцій.....	426
15.4. Основи банківського нагляду та регулювання.....	433
Контрольні питання	439
Список літератури до розділу	439
РОЗДІЛ 16. МІЖНАРОДНЕ ОПОДАТКУВАННЯ	441
16.1. Сутність та еволюція податкових систем світу.....	441
16.2. Міжнародні податкові відносини і уникнення подвійного оподаткування.....	447
16.3. Специфіка податкових систем країн світу.....	454
16.4. Офшорні зони і креативний облік	466
Контрольні питання	469
Список літератури до розділу	469
РОЗДІЛ 17. МІЖНАРОДНЕ СТРАХУВАННЯ.....	471
17.1. Міжнародний досвід функціонування страхових ринків.....	471
17.2. Тенденції розвитку міжнародного страхового ринку.....	476
17.3. Місце і роль страхування в інвестиційному процесі та залученні іноземних інвестицій.....	476
17.4. Міжнародне перестрахування як необхідний елемент залучення українського страхового ринку в міжнародні ринки страхування і перестрахування	484
Контрольні питання	489
Список літератури до розділу	490
РОЗДІЛ 18. УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	491
18.1. Еволюція та сучасні тенденції розвитку валютного ринку України... 491	
18.2. Ринок банківських металів в Україні	504
18.3. Оцінка позицій платіжного балансу України.....	511
18.4. Зовнішнє фінансування української економіки	520
18.4.1. Аналіз тенденцій зовнішньої заборгованості України	520
18.4.2. Співробітництво України з Міжнародним валютним фондом.....	523
Контрольні питання	526
Список літератури до розділу	526
ДОДАТКИ.....	527

ПЕРЕДМОВА

Міжнародні фінанси на сучасному етапі – це галузь формування економічних відносин, що найбільш динамічно розвиваються. Очевидним фактом сьогодення є тотальна глобалізація фінансового ринку. Крім того, фондові ринки, банківська справа, фінансова діяльність транснаціональних корпорацій, державні фінанси – це ті сфери діяльності, які сьогодні перебувають не тільки в постійній взаємодії та взаємозалежності, але і відчувають на собі значний вплив інтеграційних, глобалізаційних процесів. Спеціалісту з фінансів чи міжнародного бізнесу, будь-якому суб'єкту господарювання неможливо зрозуміти події, що відбуваються на ринку, якщо він не володіє достатнім рівнем підготовки у галузі світових фінансів. Ознайомившись з матеріалами даного навчального посібника, читач зможе розуміти та оцінювати матеріали стосовно світових фінансів, що публікуються в засобах масової інформації, світових рейтингових агенціях, робити власні виважені висновки та приймати обґрунтовані рішення щодо ефективності власних інвестицій та управління боргів, а також оцінювати якість та зміст національної та міжнародної економічної політики.

Головною перевагою даного видання є дослідження міжнародних фінансових процесів у період останньої світової фінансової кризи.

Метою розробки навчального посібника є формування знань з міжнародних фінансів, механізмів та інструментарію прийняття рішень у валютній, кредитній та інвестиційній сферах на мікро- та макроекономічному рівнях в межах навчальної дисципліни "Міжнародні фінанси".

Основні завдання дисципліни "Міжнародні фінанси" спрямовані на:

- вивчення сутності та елементів системи міжнародних фінансів;
- набуття знань стосовно дослідження світового фінансового ринку та його сегментів, використання основних фінансових документів;
- набуття вмінь здійснювати міжнародні розрахунки;
- дослідження особливостей фінансів транснаціональних корпорацій;
- визначення ролі України у світовій фінансовій сфері;
- окреслення проблеми заборгованості в системі міжнародних фінансів.

У навчальному посібнику "Міжнародні фінанси" увага приділена основним галузям світової фінансової інфраструктури.

Опанування поданим у тексті матеріалом базується на знаннях економічної теорії, теорії фінансів, грошей та кредиту, міжнародної економіки та багатьох інших дисциплін. Дисципліна "Міжнародні фінанси" є однією з основних дисциплін бакалаврської підготовки студентів. У свою чергу, вона створить базу для майбутнього засвоєння багатьох дисциплін магістерського рівня підготовки.

Викладення матеріалу ґрунтується на теоріях, розроблених видатними вітчизняними та зарубіжними науковцями в галузі ринкової економіки, валюти та валютних курсів, фінансового ринку, фінансового менеджменту тощо.

В ході написання навчального посібника автори намагались поглиблено вивчати всі аспекти діяльності суб'єктів світового ринку, що виникають у процесі міжнародної фінансової діяльності.

Загальна послідовність тем визначалася вимогами освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальностями напрямку 0501 – “Економіка і підприємство” Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Перша тема видання присвячена визначенню сутності системи міжнародних фінансів. У другій темі розкривається зміст глобалізації світового фінансового середовища та світових фінансових криз. Третя тема висвітлює питання оцінки та управління боргом у системі міжнародних фінансів. У четвертій та п'ятій темах відповідно приділяється увага характеристиці елементів світової валютно-фінансової системи, етапам її еволюції, а також фінансовій та монетарній політиці Європейського валютного союзу. Шоста та сьома теми присвячені міжнародним розрахункам та особливостям формування та оцінки платіжного балансу країни. У восьмій-тринадцятій темах вивчається світовий фінансовий ринок, його основні структурні елементи та інструменти, що використовуються на цих ринках. Чотирнадцята тема висвітлює питання типологізації та організації фінансових аспектів функціонування транснаціональних корпорацій. П'ятнадцята тема звертає особливу увагу на аналіз ситуації, що склалася на міжнародній банківській арені та в Україні у кризовий та посткризовий періоди. Шістнадцята тема вивчає міжнародні податкові відносини, зокрема розкриває сутність, еволюцію та специфічні риси податкових систем країн світу. Сімнадцята тема значну увагу приділяє аналізу тенденцій розвитку та функціонування міжнародного страхового ринку. В останній, вісімнадцятій, темі розглядаються сучасні тенденції розвитку валютного ринку, ринку банківських металів, стан платіжного балансу та зовнішньої заборгованості України в рамках інтеграційних та глобалізаційних процесів.

Навчальний посібник підготували колектив авторів: д-р екон. наук, доц. І. І. Д'яконова (передмова, розд. 1, 6, 8, 11, 15), д-р екон. наук, проф. М. І. Макаренко (передмова, розд. 2), д-р екон. наук, доц. О. М. Костюк (розд. 14), д-р екон. наук, доц. Ф. О. Журавка (розд. 9, 13), д-р екон. наук, проф. І. О. Школьник (підрозд. 8.4, 8.5), канд. екон. наук, доц. О. В. Костюк (розд. 5), канд. екон. наук, доц. Л. І. Хомутенко (розд. 4), канд. екон. наук, доц. І. І. Рекуненко (розд. 10), канд. екон. наук, доц. Т. Г. Савченко (розд. 7), канд. екон. наук В. В. Федірко (розд. 18), канд. екон. наук, доц. Ю. В. Чала (розд. 17), канд. екон. наук В. Ю. Дудченко (розд. 3, 12), асистент О. С. Квачан (розд. 16); аспіранти: М. М. Бричко (підрозд. 14.4), А. О. Мірошніченко (підрозд. 15.3), Я. І. Мозговий (підрозд. 14.5), Є. Ю. Мордань (підрозд. 15.4).

РОЗДІЛ 7. ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС КРАЇН СВІТУ

7.1. Платіжний баланс як інструмент міжнародно-фінансового аналізу

У процесі свого розвитку зовнішньоекономічні зв'язки країн змінюються, посилюючи цілісність світового господарства та ускладнюючи зміст міжнародних економічних відносин. Багатогранний комплекс міжнародних відносин країни знаходить своє відображення у платіжному балансі. Він є одним із найважливіших макроекономічних звітів, що ілюструє ефективність діяльності держави у системі міжнародних відносин.

Відповідно до п'ятої редакції керівництва МВФ щодо складання платіжного балансу *платіжний баланс (balance of payments)* – це статистичний звіт, у якому в систематизованому вигляді, за певний період часу, наводяться сумарні дані про зовнішньоекономічні операції даної країни з іншими країнами світу [1, с. 6].

Платіжний баланс складається з метою розробки та запровадження обґрунтованої курсової та зовнішньоекономічної політики держави, аналізу і прогнозу стану товарного та фінансового ринків, двосторонніх та багатосторонніх зіставлень, наукових досліджень тощо. На підставі фактичних даних про стан платіжного балансу міжнародними фінансовими установами, зокрема Міжнародним валютним фондом, приймаються рішення про надання конкретним державам фінансової допомоги для стабілізації платіжного балансу та подолання його дефіциту. Результати аналізу платіжного балансу впливають на визначення змісту грошово-кредитної, валютної, бюджетно-податкової та інших видів державної політики. Дані платіжного балансу активно використовуються як при плаваючих, так і при фіксованих валютних курсах. Зокрема, рахунки платіжного балансу надають інформацію про накопичення заборгованості, виплату процентів і платежів з основної суми боргу, а також характеризують можливості країни заробити валюту для майбутніх платежів.

До основних принципів формування платіжного балансу належать:

- 1) система подвійного запису – кожна операція повинна відображатись двома записами: за кредитом та за дебетом;
- 2) економічна територія країни – географічна територія, що перебуває під юрисдикцією уряду даної країни, у межах якої можуть вільно перемішатися робоча сила, товари й капітал (включаючи територіальні води та територіальні анклави, розташовані в інших країнах);

Платіжні баланси реагують на торгово-політичну дискримінацію певних держав, що створюють штучні бар'єри й перешкоджають розвитку взаємовигідних відносин. Іншими словами, на показники платіжних балансів впливає співвідношення лібералізму і протекціонізму в економічній політиці держав.

7.2. Методика складання платіжного балансу та класифікація його статей

7.2.1. Методичні підходи МВФ до формування платіжного балансу

Вперше баланси міжнародних розрахунків були сформовані та опубліковані у 20-х роках ХХ століття. Протягом наступних років методика їх складання постійно вдосконалювалася. У 1947 році ООН опублікувала схему платіжного балансу, яка стала основою для подальшої розробки МВФ форм і принципів складання платіжних балансів.

МВФ продовжує перманентне удосконалення методики складання платіжного балансу, яка відображається у рекомендаціях (керівництвах) з платіжного балансу, що періодично перевидаються. Розробкою платіжного балансу на рівні МВФ займається комітет зі статистики платіжного балансу (*IMF Committee on Balance of Payments Statistics*), а також різноманітні групи технічних експертів (додаток І). Комітет був заснований в 1992 році з метою спостереження за впровадженням рекомендацій, які містяться у звітах двох робочих груп МВФ, що досліджують основні джерела неспівпадіння в загальній статистиці платіжного балансу. Комітет також надає рекомендації і поради відносно методологічних аспектів формування статистики платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції.

Комітет засідає щонайменше раз на рік. На засіданнях комітету обговорюються питання стосовно методології платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції, а також методики складання окремих статей зазначених звітів. Результати засідань публікуються на сайті та у друкованих виданнях МВФ. Кожного року комітет також складає річні звіти, в яких наводиться огляд тенденцій платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції країн-учасниць МВФ, а також зазначаються результати роботи комітету за поточний рік і плани на наступний.

На даний момент застосовується п'ята редакція керівництва платіжного балансу (*Balance of Payments Manual, fifth edition*), яка опублі-

в окремих випадках, містять десятки сторінок, що ускладнює роботу агентів зовнішньоекономічної діяльності.

У більшості європейських країн платіжний баланс складається центральними банками щомісячно, а інформаційною основою формування показників є банківська звітність (система поопераційного обліку), однією із суттєвих переваг якої є оперативність.

7.2.2. Організаційні основи складання платіжного балансу України

У зв'язку з прийняттям Верховною Радою Закону № 2402-XII від 03.06.1992 [4] у вересні 1992 року Україна підписала "Статті угоди МВФ" про вступ до Міжнародного валютного фонду і взяла на себе зобов'язання надавати інформацію про країну за певними позиціями, зокрема, складати платіжний баланс відповідно до методології МВФ. До 1993 року статистика міжнародних операцій України була представлена торговельним балансом, балансом фінансових ресурсів та валютним планом держави.

Функції НБУ щодо складання, аналізу та прогнозування платіжного балансу визначаються законом України "Про Національний банк України" [5] та Декретом Кабінету Міністрів "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" [6]. Порядок координації дій органів щодо формування інформаційної бази платіжного балансу регулюється спільною постановою НБУ і Кабміну № 517 "Про складання платіжного балансу" від 17.03.2000 [7].

Для виконання НБУ зазначених вище функцій, у 1992 році було створено управління платіжного балансу НБУ, яке у 2005 році було перетворене у департамент платіжного балансу. Поточну організаційну структуру даного департаменту наведено на рис. 7.1.

Завданнями департаменту є складання статистики платіжного балансу, міжнародної інвестиційної позиції та зовнішнього боргу відповідно до міжнародних стандартів, викладених в офіційних виданнях Міжнародного валютного фонду. Також даний підрозділ здійснює аналіз показників зовнішньоекономічної діяльності та прогнозує розвиток тенденцій у зовнішньому секторі економіки України. Важливим завданням департаменту є забезпечення надійності, об'єктивності, доступності та відкритості відповідної статистичної інформації.

Для складання та аналізу платіжного балансу департаменту надається інформація від банків, підприємств, центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів НБУ. Працівники департаменту уповноважені проводити виїзні перевірки банків з питань достовірності

7.3. Сучасні тенденції врівноваження платіжних балансів країн світу

7.3.1. Аналіз основних показників платіжних балансів провідних країн світу

Під рівновагою платіжного балансу частіше за все розуміють такий стан, коли надходження і витрати збалансовані, а офіційні резерви суттєво не змінюють своєї величини. Нерівновага платіжного балансу протягом певного часу може мати негативні наслідки для відкритої економіки. Тому країни, як правило, прагнуть регулювати платіжний баланс таким чином, щоб досягнути нульового або заданого цільового значення балансу офіційних розрахунків.

Платіжний баланс показує лише потоки (*flows*) товарів, послуг і фінансових активів впродовж певного періоду (квартал, рік), а не таку звану інвестиційну позицію країни, що характеризує загальну вартість і структуру наявних активів та зобов'язань наростаючим підсумком (*stocks*). Країни, що розвиваються, переважно є чистими дебіторами, тобто акумулюють зовнішні зобов'язання. Більшість промислових країн (Австралія, Австрія, Данія, Іспанія, Канада, Нова Зеландія, Португалія, Фінляндія тощо) також мають від'ємну інвестиційну позицію. Поведінка інвестиційної позиції все більше враховується при моделюванні платіжних дисбалансів. Якщо у 1994 р. зовнішні зобов'язання найбільших країн-боржників (США, Австралія, Канада, Бразилія і Мексика) становили 3,5 % від світового ВВП, а інвестиційна позиція найбільших країн-кредиторів (Японія, Швейцарія, Німеччина, Тайвань, ОАЕ) – 5 %, то у 2003 р. зобов'язання найбільших країн-боржників (США, Австралія, Іспанія, Бразилія, Мексика) зросли до 10,3 %, а найбільших країн-кредиторів (Японія, Швейцарія, Гонконг, Тайвань, Сінгапур) – до 8,2 % від світового ВВП.

Використовуючи офіційні статистичні дані МВФ, що розповсюджуються в електронному вигляді (*International Financial Statistics CD-ROM*) [10], проаналізуємо поточні тенденції врівноваження платіжних балансів країн світу. Для підвищення репрезентативності результатів нами розглянуто по три країни (у розрізі груп країн за класифікацією МВФ), що мають найбільшу частку у світовому ВВП. У дослідженні МВФ, присвяченому перспективам розвитку світової економіки, наводиться поділ країн світу за групами, а також зазначаються частки даних груп і окремих провідних країн у структурі світового ВВП за результатами 2008 року [11, с. 184–189].

Таким чином, із групи “країни з розвинутою економікою” до вибірки включено США (частка у світовому ВВП 20,7 %), країни зони

Аналізуючи показники платіжного балансу Індії, необхідно відмітити обмеженість даних: відсутні дані за результатами 2007 року та дані щодо рахунку операцій з капіталом. Сальдо платіжного балансу Індії було додатнім протягом усього періоду аналізу, але характеризувалось нестабільністю динаміки. Основним фактором формування додатного сальдо платіжного балансу був приплив у Індію ресурсів за статтями фінансового рахунку, сальдо якого протягом 2002–2007 рр. зростало в середньому на 39 % щорічно. Детальні показники основних статей платіжного балансу Китаю, Росії та Індії наведено у додатку Н.

Контрольні питання

1. Наведіть визначення платіжного балансу та поясніть його економічний зміст.
2. Сформулюйте принципи складання платіжного балансу.
3. Перерахуйте основні фактори, що впливають на показники платіжного балансу.
4. Проведіть порівняльний аналіз класифікації статей платіжного балансу у відповідності до п'ятої та шостої редакцій рекомендацій МВФ з платіжного балансу.
5. Визначте основні зміни у методиці складання платіжного балансу, які передбачені шостою редакцією рекомендацій МВФ з платіжного балансу.
6. Визначте організаційні основи складання платіжного балансу України.
7. Перелічіть форми статистичної звітності банків, які використовуються для формування інформаційної бази складання платіжного балансу України.
8. Наведіть характеристику основних компонентів платіжного балансу України.
9. Охарактеризуйте поточні тенденції урівноваження показників платіжних балансів провідних країн світу з розвинутою економікою: США, країни зони євро, Японія.
10. Визначте основні чинники формування додатного сальдо платіжних балансів провідних країн з ринком, що формується, та країн, що розвиваються (Китай, Росія, Індія), протягом 2000–2007 років.
11. Які тенденції у платіжному балансі України були визначальними протягом 2002–2007 років?
12. Як вплинула світова фінансова криза на основні показники платіжного балансу України у 2008–2009 роках?

Список літератури до розділу

1. Balance of Payments Manual, fifth edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.cfm?sk=157.0>.
2. Киреев А. П. Международная экономика [Текст] ; в 2 ч. Ч. 2: Международная макроэкономика: открытая экономика и макроэкономическое программирование : учеб. пособ. / А. П. Киреев. – М. : Междунар. отношения, 2000. – 488 с.
3. Balance of Payments and International Investment Position Manual, sixth edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/bopman6.htm>.
4. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації : закон України від 3 червня 1992 р. № 2402-XII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1992. – № 33. – С. 474.
5. Про Національний банк України : закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
6. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : декрет Кабінету Міністрів від 19 лютого 1993 р. № 15-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Про складання платіжного балансу України : постанова НБУ і Кабміну від 17 березня 2000 р. № 517 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Про затвердження Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України : постанова Правління Національного банку України від 19 березня 2003 р. № 124 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Методологічний коментар щодо складання платіжного балансу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/Balance/PB/commentary.htm>.
10. International Financial Statistics [Електронний ресурс] – International Monetary Fund. April 2009 – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги : 90 MHz, 16 MB RAM; Windows 95 (98, XP).
11. Перспективы развития мировой экономики: кризис и подъем / Обзоры мировой экономики и финансов: МВФ, апрель 2009 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bis.org
12. IMF Committee on Balance of Payments Statistics. Annual report 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.imf.org
13. Статистичні дані щодо показників платіжного балансу (стандартна та аналітична форма) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Statist/index_PB.htm.
14. Платіжний баланс і зовнішній борг України (2008 рік) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/BALANS/PB_2008.pdf.
15. Платіжний баланс і зовнішній борг України (II квартал 2009 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/BALANS/PB_2009_Q2.pdf.